

legjelentékenyebb publicistái, a főszerkesztő Pethő Sándorral és Szabó Zoltánnal az élen, hogy a magyar társadalom előtt tornyosuló gondok szempontjából francia, lett és dán példákról értesülhetett az olvasó, és hogy az akkori idők technikai színvonalának megfelelő karakterek fotókat és grafikákat is láthatott a NAPTÁR olvasója – nos, mindezeket összegezve bizvást megállapítható, hogy a NAPTÁR egészen különleges, mondhatni, páratlan szellemi csemege, hetven év távolából is. Csaknem százhatvan oldalon sűríti azt, amit az újságdoldalak egy éven át tettek: idézetekkel és tanulmányokkal, esszékkel, magvas cikkekkkel járja körül a magyar jobbitás programját. A szerkesztő Szabó Zoltán a NAPTÁR-ban (Budapest, 1939. 146–151.) olyan célokat sorol, amelyek – mutatis mutandis – ma is időszerűek: ami a múltat illeti, az emlékezésre és a régiek példájának követésére biztat, a jelenben a könyörtelen önismeretre, a jövőre nézve pedig az a teendő, hogy megmutassuk Európa többi népének, mit tudunk, és a népek nagy családjában mennyire fontos hely a miénk. E célok nem kecsegtetnek gyors eredménnyel, itt nem politikáról van szó, figyelmeztet Szabó, nem választási sikerről, nem parlamenti beszédéről, nem könnyen pontokba szedhető programról. Ebben a pártpolitikai felülemelkedésben a fiatal Szabó nem változott; ugyanezt vallotta már két évvel korábban, 1937-ben a *Pesti Napló* hasábjain, kifejtvén, hogy ő és barátai becsülik az értékeket, bárhol jelenjenek is meg, s azért nem veszik fel sem a jobboldal testi, sem a baloldal lelki formaruháját, mert ez azt követelné, hogy „*elnézzük az értéktelenséget és tudatlanságot, csak azért, mert a mi oldalunkon van*”. (KORTÁRS AGGODALMAIRA. *Pesti Napló*, 1937. február 21. 42. o.) Maradandóságot, sőt halhatatlanságot éppen ez a szemlélet biztosít Szabónak és a Szellemi Honvédelemnek – a költő és barát Cs. Szabó László nem tévedett, amikor Szabó Zoltán halála után azt írta az özvegynek: „*Zoltán a halhatatlanság*”. Mert a világ ugyan többször is kifordult sarkából 1940 óta, de ki legyintene könnyedén a Szabó-cikk zárómondatára a NAPTÁR-ban: a Szellemi Honvédelem ma – vagyis 1939-ben – idegen áfiumok ellen való függetlenségi harc szellemi eszközökkel, de ebből a harcból a magyar nép szabadságharca lehet a magyar maradiság ellen, s nem csak szellemi eszközökkel.

Szabadságharc ugyan nem lett, de ki állíthatná, hogy ezek a sorok ma egyáltalán nem aktuálisak?!

Kurdi Imre

HELYÜKET A FÁN

Amikor ott állsz az ablakban a bő, rózsavagy inkább magentaszínű pólódban, pofátlanul fiatalon, üdén és kívánatosan, miközben én (igazi, ifjú hős) az ágyban, párnák között szívom a cigarettámat rendületlenül – szóval tulajdonképpen már csak fényképről emlékszem arra a pillanatra. És volt még nyilván számtalan másik is, amelyekre már így, fényképről sem. Egy részük alkalmasint digitálisan, CD-ken vagy memória-

kártyákon kallódott el, ha áttértünk (de hát áttértünk-e csakugyan?) egyszer, valamikor a digitális fényképezésre, a többi pedig fiókok, szekrények mélyén lapul, borítékokban, cipősdobozokban, és értelmezhetetlen, süketnéma maradna még akkor is, ha történetesen kézbe venné egyszer valamelyikünk, mert kihulltak immár, kipörögtek végleg a kronológiából, elszálltak, ellibegtek, akár az udvaron álló fügefa levelei összsel, és alighanem zavarba jönnek, ha meg kellene keresnem egykori helyüket a fán.

EGYENESEN ÁT

Félútról visszanezve, egyenesen át,
a szemközti hegyoldal:
ott látod azt a fát.
Öreg cseresznye lehet, olyan, mintha ága
nem is lenne, csak a rengeteg
habzó fehér virága.
Pedig nem kérte, nem akarta: egyszer csak lett neki.
Megkapta, elfogadta, tartja –
aztán majd elengedi.

SHINING

Nem, a fejsze nem
került elő. Mi rafináltabban, szubtilisabban
nyírtuk ki egymást, lassabban, jóllehet nem kevésbé
hatékonyan. Ráadásul mindvégig ott, még az elszabadult
szado-mazo fölött is ott tündökölt valami földöntúli
ragyogás, valami csalóka vagy inkább csalárd
visszfény, talán egy másik, talán egy – úgy hittük – lehetséges
életé. Úgyhogy mentségünk

akad legalább. Ígéretnek hittük – úgymond –
a káprázatot, reménynek, mi több, egyenesen
zálogát véltük benne annak, hogy sikerülhet, hogy tényleg
sikerül, és hogy egyszer majd, ki tudja, mi lesz, mi lehet
majd még egyszer. Holott
lehattunk volna józanok is, hótt normálisak, és nyilván azok is
lettünk volna, ha – de hát mégis hogyan, ha beletörik
itt már a mondat is. Pedig könnyebb lett volna nyilván
akkor, még azon frissiben beismernünk
a vereséget, kinek-kinek a magáét, megbékélnünk
vele, egymással, magunkkal, és megvetni
a lábunkat szépen abban
a szépséges semmiben.

Mesterházi Mónika

„SZILÁRD SÖTÉT A LÉGNEMŰ SÖTÉTBEN”

Eliot és Rakovszky: hatás és párhuzam

„Mivel angol szakos voltam, az angol irodalom is erősen hatott rám – legerősebben talán Eliot” – válaszolja Rakovszky Zsuzsa egy interjú kérdésére.¹ Régóta szerettem volna alaposabban megvizsgálni, hogy ez a két költészet miféle rokonságban áll egymással. Azt hiszem, bizonyos pontokon erősen érintkeznek, másutt nagyon különböznek. Az érintkező pontok is különfélék, és nem is válnak el élesen: az Eliot-versek formai-hangulati és az Eliot-esszéik gondolati hatása együtt érvényesül (ráadásul a fordítók és egy-egy pályatárs vershangján átszűrve; idetartozik az Eliot által kiemelt angol költőelődök hatása is), de ez már átvezet a hasonló költői törekvésekhez, látásmódhoz, érdeklődéshez (amilyen az idő kérdése). Ugyanakkor Eliot vallási, mitológiai, kulturális allúziói Rakovszkyra egyáltalán nem jellemzők, az ő verseiben viszont a látvány mindig anyagszerűbb. És végül vannak alkati hasonlóságok is, például az életrajzi személyesség hiánya (ha talán különböző okokból is), de különbségek is, mint a részvét felfogása.

Eliot és a „metafizikus” látásmód

Minden induló költőre (persze attól függően is, hogy mikortól publikál) azok az elődök vagy kortársak hatnak legerősebben, akiket már maga fedezett fel (nem a gyerek- és kamaszkori olvasmányok vagy a középiskolai tananyag élményei). Rakovszky Zsuzsa korai versein is könnyebb felfedezni bizonyos formai-hangulati lenyomatot. A DECEMBER filozofikus-töprengő kérdései („*Birtokba venni miért kívánjam / e meddő és sötét időt?*”, „*Miért akarjam lángba borítani e homályos téli órát, / az alkonyét?*”) például felidézik Eliot nagy

¹ Ménesi Gábor beszélgetése: AMI VOLT, NEM ÉR SOHASE VÉGET. *Jelenkor*, 2010. 7–8. szám, 762.